

МЕДИЦИНСКИ УНИВЕРСИТЕТ-ПЛОВДИВ
ФАКУЛТЕТ ОБЩЕСТВЕНО ЗДРАВЕ
КАТЕДРА „ОБЩЕСТВЕНОЗДРАВНИ НАУКИ“

Лекция №15

1

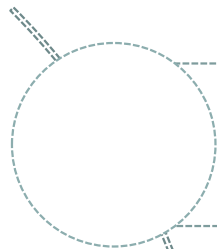
**МЕДИЦИНСКА
ДЕОНТОЛОГИЯ**

Проф. д-р Силвия Янкуловска, дмн

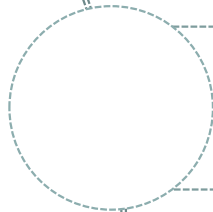
Отговорност в медицинската практика.

2

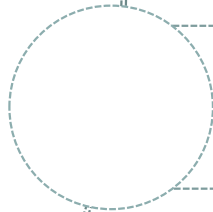
ВИНА И ПРЕСТЪПЛЕНИЕ

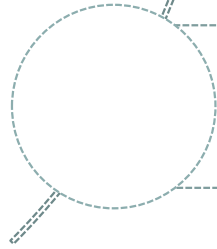
Дисциплинарна отговорност

Гражданска отговорност

Административно-наказателна

Наказателна отговорност

Вид отговорност	Дефиниране	Санкции
Дисциплинарна	Обществено неопасни нарушения	<u>Наказания:</u> забележка, предупреждение, уволнение
Гражданска	Противоправно виновно действие или бездействие довело до вредоносен резултат за пациента	Вина в две форми: - Умисъл - Небрежност <u>Обезщетение</u> на причинените вреди
Административно-наказателна	Административни нарушения на установения ред на държавно управление	Обществено порицание, глоби, отнемане на право на практикуване (3м до 2г)
Наказателна	Неправилни действия със значителна обществена опасност	Обществено порицание, пробация (въздействие без лишаване от свобода), лишаване от свобода

Умисъл

- Лицето предвижда резултата от деянието, съзнава неговата противоправност и иска този резултат.

Небрежност

- Не се полага дължимата грижа;
- Не се желае настъпването на вредния резултат, но и не е предотвратен, но е бил длъжен и е МОГЪЛ.

Закон за здравето

административна отговорност

6

- Медицински действия без информирано съгласие;
- Неинформиране на пациента за диагнозата, лечението, рисковете;
- Нарушение на професионалната тайна;
- Нарушение на правата на пациента;
- Отказ от спешна медицинска помощ;
- Нарушения при издаване на болнични листове и др.

Нарушение

- Неправилно действие, при което липсва характеристиката „обществена опасност“ или тя е незначителна.

Престъпление

- Обществено опасно деяние (действие или бездействие), което е извършено виновно и е обявено от закона за наказуемо.

ЕЛЕМЕНТИ НА ПРЕСТЪПЛЕНИЕТО

Правомерност на медицинските действия

9

Правомерност = липса на разминаване между фактическото поведение на едно лице с предписаното от закона дължимо поведение, т.е. със съществуващата норма.

Условия:

- Извършване от правоспособно медицинско лице
- Извършване със съгласието на пациента

Медицинска правоспособност

10

Урежда се от:

- Закона за здравето
- Закона за съсловната организация на медицинските сестри, акушерките и асоциираните медицински специалисти

Право за практикуване на професиите Медицинска сестра и Акушерка имат лица, които:

1. Завършили висше медицинско училище и придобили ОКС „бакалавър“
2. Притежават съответна професионална квалификация, удостоверена с диплома
3. Притежава удостоверение за правоспособност по ЗЗ
4. Вписан в регистъра на съсловната организация

Задължения на членовете на БАПЗГ

11

- Да упражняват професията в съответствие с Кодекса на професионална етика и в рамките на своите компетенции;
- Да прилагат правилата за добра медицинска практика;
- Да спазват устава;
- Да уведомяват управителния съвет на регионалната колегия, в която членуват, за промените, свързани с упражняването на професията.

Санкции при нарушения:

- Порицание
- Глоба от 1 до 5 минимални работни заплати
- Заличаване от регистъра за 3 месеца до 3 години

Отнемане правото на практикуване

12

1. **Свързано с личността на медицинското лице – невъзможност да се упражнява медицинска дейност поради заболявания, които застрашават здравето и живот на пациентите.**
 - ✦ Наредба 3/1987 активна туберкулоза не могат да упражняват професията
 - ✦ Ограничения при заболяване на ЦНС, психични заболявания в декомпенсация, наркомании и др.

Отнемане правото на практикуване

13

2. Свързано с упражняване на практиката:

- Системни нарушения поради небрежност или незнание;
- Повторно нарушаване на медицински стандарти
- Неморални деяния и злоупотреби с пациента;
- **Нарушаване на правата на пациента на информация (300 до 1000 лева) и вземане на съгласие (500 до 1500 лева; 6м до 1г при повторно нарушение)**
- Отказ за оказване на спешна помощ (3м до 1г)
- Нарушение на правилата на асистирана репродукция (3м до 1 г)
- Използване на мерки за физическо ограничаване на психично болен в нарушение на нормативните изисквания
- Извършване на медицинско научно изследване в нарушение на ЗЗ

Отнемане правото на практикуване

14

3. При извършено престъпление от общ характер, което е несъвместимо със заеманата длъжност или съответната професия.
4. Административно, несвързано с нарушение или престъпление при неспазване на правилата в Кодекса на професионалната етика или правилата на добра медицинска практика - за срок 3м до 3г съгласно Закона за съсловната организация на сестрите

Принудительно лечение

15

- Чл.52 Конституция на РБ – Никой не може да бъде подлаган принудително на лечение освен в предвидените от закона случаи.
- Принудителното лечение е изключение, когато поведението на лицето представлява заплаха за него самия или за обществото, а той не желае или не съзнава, че трябва да се лекува.
- При изчерпване на каквито и да било други възможности.

Изисквания към принудителното лечение:

17

- Най-малки ограничения на личната свобода;
- Не се позволява принудително установяване или лечение на психично разстройства освен по закон;
- Не трябва да превишава обема, необходим за конкретното състояние или болест;
- Стандарта на грижи да е равен на този при другите пациенти;
- Не може да се отнема правото на кореспонденция и извършване на правни актове;
- Не се допуска извършване на научни изследвания без съгласие върху лица на принудително лечение;
- Условиата да изключват възможност за експлоатация и насилие.

Санкция при неспазване на изискванията: 500 до 1500 лева; повторно-лишаване от право на упражняване на професията 3м до 1 г. (ЗЗ чл.224)

Различно отношение към волята на болния

18

Задължителни медицински действия

- Не се извършват против волята;
 - При неизпълнение се прилагат наказания спрямо лицето.
1. *Периодични прегледи в производства;*
 2. *Задължителни имунизации (парични санкции);*
 3. *Диспансеризация на рискови групи;*
 4. *Изследване на чуждестранни граждани и контактни на сифилис и гонорея;*
 5. *Домашно лечение в изолация.*

Принудителни медицински действия

- Против волята на лицето.
1. *Лица, които могат да извършат престъпление поради заболяването си;*
 2. *Лица извършили общественоопасно деяние при невменяемост;*
 3. *Алкохолици при изтърпяване на наказание за престъпление по решение на съда.*
 4. *За извършване на съдебнопсихиатрична експертиза;*
 5. *Освидетелстване за досъдебно производство;*
 6. *Заведения за отрезвяване до 24 часа.*

Лечението на малолетни със зависимости се извършва със задължителното съгласие на родителите, настойниците или предвидените в закон институции.

Лечението на лица, злоупотребяващи или зависими от наркотични вещества е **доброволно**, дори в случаите на изтърпяване на наказанията, предвидени от НК.

Задължение за оказване на медицинска помощ

20

Общо задължение за лекуване и грижи

21

- Не подлежи на съмнение, когато мед. специалист е с функции на длъжностно лице (НК: лице, „на което е възложено да изпълнява със заплата или безплатно, временно или постоянно служба в държавно учреждение, ръководна работа“).
- „Който, като е длъжен да окаже помощ на болен, не му окаже такава помощ без уважителни причини, се наказва с поправителен труд до 6 месеца или с глоба.“

Задължение за оказване на спешна медицинска помощ

22

- Чл.100 ЗЗ – всеки гражданин при инциденти, свързани с опасност за нечий живот
- Всяко лечебно заведение е длъжно да оказва СП, независимо от гражданство, местоживеене или здравноосигурителен статут.
- *„Лекар, лекар по дентална медицина, медицинска сестра, акушерка и фелдшер, който откаже оказването на спешна медицинска помощ на лице в критично за живота му състояние, се наказва с глоба от 1000 до 5000 лв., а при повторно нарушение – с лишаване от право да упражнява професията си за срок от 3м до 1 г.“ (чл.222 ЗЗ)*

Задължение за отзоваване при спешни случаи

23

Не само
лекар

- „Лице, което упражнява медицинско занятие, след като бъде поканено, не се притече на помощ на болен или родилка без уважителни причини, се наказва с поправителен труд или глоба.

и в
извънработно
време

лично, по
телефон, чрез
пратеник

Ако на виновния е било известно, че болният или родилката са били в опасно положение, наказанието е лишаване от свобода до 1 г. или поправителен труд.“

Задължение за отзоваване при спешни случаи

24

Уважителни причини за неотзоваване:

- Невъзможност да бъде оставен друг болен без опасност за живота му;
- Невъзможност да се отиде до болния поради физически препятствия;
- Отзоваването ще е свързано с опасност за собствения живот на медицинското лице;
- Поканеният е бил уверен и сигурен, че друг колега е бил уведомен и се е отзовал;

Задължение за отзоваване при спешни случаи

25

Неуважителни причини за неотзоваване:

- Край на работното време;
- Затруднения с транспорта;
- Липса на апаратура;
- Липса на специални познания в дадена медицинска област – все още може да е полезен организационно, викане на консулт, първа помощ, предотвратяване на грешни действия, морална подкрепа. *Законодателят не е поставил изискването отзоваването и оказаната помощ да бъдат ефективни и реално да спасят живота и здравето. Неотзоваването ще е наказуемо дори и да не е настъпила вреда или смърт у лицето.*
- Заемана позиция (пост)

Незаконно практикуване на медицинска дейност

Незаконна медицинска практика:

27

- Практикува се от лице, което няма никаква медицинска подготовка или има такава в неофициално призната от държавата школа;
- Практикува се от студенти, които не са завършили образованието си;
- Практикува се от медицински кадри лишени от право да упражняват професията или от граждански права за срока на наказанието.

Не е незаконна практика:

28

- Използване на непознати или неутвърдени средства и методи;
- Прояви на неетичност или измамничество като например представяне за специалист/хабилитирано лице от млад лекар.

Документални нарушения

29

Задължения на медицинските лица по отношение на документацията:

30

- Водене на документите, които се изискват нормативно;
- Начина на документиране;
- Спазване на изискванията за използване и съхранение на документи;
- Спазване на правилата за правото на достъп до документите.

Изисквания към медицинската документация:

31

- Документира се само това, в което мед. специалист се е убедил лично;
- Обективност, пълнота и точност;
- Ясна идентификация на медицинското лице, което е направило вписването и е издало документа;
- Точно отбелязване на дата и часа на проведеното клинично наблюдение;
- Ясна идентификация на пациента, дата на изследване, амбулаторен номер, ориентация (ляво-дясно) при образни изследвания. Всяко изследване трябва да е съпроводено с писмен коментар (разчитане).

N.B.

32

Липсата на вписване за определено действие, приложено лечение, извършено изследване, консултация и т.н. се възприема като непроведено в съдебен процес при изготвяне на медицинска експертиза в случай на жалба!

При неспазване на изискванията за документация и отчетност се налага глоба от 1000 до 10 000 лева.

- **Официален документ** – издаден по установения ред и форма от длъжностно лице в кръга на службата му.
- **Документ с невярно съдържание** – удостоверява неверни обстоятелства или изявления, с цел да бъде използван.
- **Неистински документ** – има вид, че представлява конкретно писмено изявление на друго лице, а не на това, което действително го е съставило.

Документни престъпления

Съставяне на документ с невярно съдържание

Подправка на съдържанието на истински документ

Съставяне на документ с невярно съдържание

35

- Чл.311 НК: *„Длъжностно лице, което в кръга на службата си състави официален документ, с който удостоверява неверни обстоятелства или изявления, с цел да бъде използван този документ като доказателство се наказва с лишаване на свобода до 5 години, като съдът може да постанови лишаване от права“.*
- *„Лекар, който снабди някого с лъжливо свидетелство за състоянието на здравето му, когато не действа като длъжностно лице, се наказва с лишаване от свобода до 2 години или пробация“.*
- **За да се консумира престъпния състав на тези членове от НК, не е необходимо непременно да е използван документът.**

Подправка на съдържанието на истински документ

36

- Чл.308, ал.1 НК: *„Който състави неистински официален документ или преправи съдържанието на официален документ с цел да бъде използван, се наказва за подправка на документ с лишаване от свобода до 3 години“*

Неспазване на санитарно- противоепидемични правила и правила за работа с наркотични вещества

Регистрация, съобщаване и отчет на заразните болести

38

Задължително в срок от 24 часа се прави *официално съобщение* при:

- Болен или съмнителен за чума, холера, жълта треска, малария, петнист тиф, антракс, бруцелоза, сап, бяс;
- Смърт, причинена от карантинно заболяване;
- СПИН и ХИВ;
- Холерни вибриони във водоем.

Не само
медицинските лица,
не се визира тясно
професионално
правонарушение

„Който наруши наредби, издадени против разпространяването или появяването на заразна болест по хората, се наказва с поправителен труд или глоба до 3000 лева. Ако деянието е извършено по време на епидемия, свързана със смъртни случаи, наказанието е лишаване от свобода до 1 година или поправителен труд.“ (чл.355 НК)

Противоправно е самото
нарушаване независимо дали е
имало неблагоприятни
последиси

Правонарушения при работа с наркотични, отровни и силнодействащи вещества

40

- От общ характер: присвояване, отклоняване, незаконно придобиване, предоставяне на друго лице.
- Като длъжностно лице, което е непосредствено отговорно за съхраняването и разпределението на лекарствените форми и веществата, които се водят на специална отчетност в аптеките в приходно-разходна книга и отчет на всяко тримесечие.
- Като професионално нарушение, когато поради невежество, лекомислие или умишлено се приписват подобни вещества без нужда.

„Който склонява или подпомага друго към употреба на наркотични вещества и/или техни аналози, се наказва с лишаване от свобода... а ако е лекар, фармацевт, възпитател и т.н. наказанието е лишаване от свобода от 5 до 15 години и глоба от 50 000 до 100 000 лева, като съдът постановява и лишаване от права.“ (чл.354 НК)

Непредпазливи професионални медицински правонарушения

Видове непредпазлива вина

43

Самонадеяност

- Когато деецът предвижда резултата от своето действие (или бездействие), схваща правното му значение, не желае настъпването на вредоносен резултат, но лекомислено се надява, че този резултат няма да настъпи или той ще успее да го предотврати.

Небрежност (немарливост)

- В случаите, когато медицинското лице не е предвидило вредните последици от действието или бездействието, но които е могло и е било длъжно да предвиди.

Незнанието на професията е нехайство по отношение на професионалните задължения, но не е форма на вина по смисъла на наказателното право.

То е проява на професионална непредпазливост тогава, когато е свързано с едно или друго конкретно деяние и настъпили последици, а не въобще.

Престъпления по професионална непредпазливост

45

- Чл.123 НК: *„Който причини другиму смърт поради незнание или немарливо изпълнение на занятие или друга противоправна регламентирана дейност, представляваща източник на повишена опасност, се наказва с лишаване от свобода до 5 години.“*
- Чл.124 НК: *„Който причини другиму средна или тежка телесна повреда поради незнание или немарливо изпълнение на занятие или друга правнорегламентирана дейност, представляваща източник на повишена опасност, се наказва:*
 - *С лишаване от свобода до 3 години при тежка телесна повреда;*
 - *С лишаване от свобода до 2 години или поправителен труд при средна телесна повреда.“*

Най-чести обстоятелства, при които се проявява непредпазливост

46

- Забравяне на чужди тела в тялото;
- Изгаряния при топлинни процедури;
- Падания на пациента, оставен без съответна помощ;
- Грешки в медикацията;
- Сгрешена идентичност на пациента;
- Грешки при преливане на кръв;
- Грешки, причинени от помощта на близките при грижите за пациента (или от самия пациент) поради недостатъчна информация от страна на мед. професионалисти;
- Дефекти в апаратите;
- Прекратяване на грижите;
- Инфекции, причинени от недостатъчно грижи или хигиена (напр. декубитуси).

При вреден резултат за пациента сестрата може да носи отговорност наравно с лекаря, като съпричинителство или самостоятелно за свои неправилни действия.

Преценката се прави на основата на:

- Функциите на сестрата и задълженията ѝ в момента;
- Квалификация – била ли е достатъчна, че да прецени опасността или неправилността на мед. действие;
- По какъв начин е дадено нареждането – устно, писмено;
- Точност на изпълнение на нареждането, извършени самоволни промени в медикацията, дозата, начина на приложение и дали е уведомен лекаря за промените;
- Реакция на сестрата на неправилни, според нея, предписания. Сляпото изпълнение може да доведе до отговорност.

При спешни ситуации рисковите действия на медицинският работник са правомерни от юридическа гледна точка, когато са в условията на *крайна необходимост*:

- Действия при непосредствена опасност, опасност, която вече е налична и действителна или е непосредствено предстояща;
- Опасността не може да бъде избягната по друг начин, който е по-малко опасен; избраният метод на действие няма алтернатива или медицинското лице няма възможност и знания да приложи друг метод;
- Вредите, които евентуално могат да бъдат причинени или ще бъдат причинени от деянието, трябва да са по-маловажни от предотвратените.

Неблагоприятно протекли случаи

49

Медицинска грешка

50

- Неправилно действие или бездействие на медицинският работник, което се отразява негативно или би могло да се отрази негативно върху здравето или живота на пациента, без това отрицателно последствие да е целено или допускано от специалиста.
- Действие или бездействие, при което:
 - Има нарушение на правилата на медицинската наука и практика;
 - Има нарушение на правата на пациента;
 - Има нарушение на законови и административни изисквания.

Видове грешки

51

- Диагностични
- Лечебни
- Грешки спрямо задължението за грижи
- Грешки спрямо задължението за информация
- Функционални (неправилно или небрежно попълване на документи, неспазване на медицински стандарти и клинични пътеки)

Най-чести причини за медицински грешки

52

- Несъвършенство на медицинските знания;
- Несъвършенство на методите за изследване, лабораторни артефакти, недостатъчна техника;
- Особености на протичане на заболяването;
- Недостатъчни знания и опит на медицинското лице;
- Шаблонност на лечебната дейност; остарели методи; неподходящо насочена хоспитализация;
- Характерови особености.

Преценката доколко грешката се дължи на обективни обстоятелства или на професионална непредпазливост (т.е. на лице е професионално престъпление) определя дали грешката е оправдана или за нея следва да се търси отговорност.